

Asia: VN/13206/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi vetymarkkinalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/13206/2023

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi vetymarkkinalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Kilpailu- ja kuluttajavirastolta (KKV) lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta vetymarkkinalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. KKV kiittää mahdollisuudesta lausua asiaan. KKV:n lausunto keskittyy ehdotetun vetymarkkinalain eriyttämisvelvoitteita koskeviin säännöksiin.

KKV kannattaa vetyverkko toimintojen ja vetyvarastoinnin tehokasta eriyttämistä toimitus- ja tuotantotoiminnoista. Ilman tehokasta eriyttämistä vetyverkon- tai -varastonhaltijalla voisi muodostua kannustin ristiinsubventoida vedyn tuotanto- tai toimitusliiketoimintaansa verkko- tai varastoliiketoiminnassa saaduilla voitoilla taikka syrjiä muita käyttäjiä, jotka kilpailevat sen kanssa vedyn tuotannossa tai toimituksissa. Syrjintä voisi ilmetä niin verkko- tai varastotoiminnoissa kuin investointipäätöksissä. Ensinnäkin haltija voisi suosia omaa tuotanto- tai toimitusliiketoimintaansa esimerkiksi verkon tai varaston kapasiteettivarauksissa tai hinnoittelussa. Verkon- tai varastonhaltijoille voisi myös syntyä kannustin pidättäytyä kapasiteetti-investoinneista, mikäli kapasiteetinpuute hyödyttäisi sen vedyn toimitus- tai tuotantoliiketoimintaa rajoittamalla vedyn tarjontaa ja nostamalla siten hintatasoa. Energiavirastolla on mahdollisuus tutkia potentiaalista syrjintää ja investoimatta jättämistä jälkikäteisellä valvonnalla.

Verkko- ja varastotoimintojen eriyttäminen voidaan toteuttaa eri asteisena. Kirjanpidollinen eriyttämisen vaatimus on kaikista kevyin mutta vähiten tehokas ehkäisemään syrjintää. Omistuksellinen eriyttäminen sen sijaan rajoittaa verkon- tai varastonhaltijan toimintaa eniten mutta on tehokkain eriyttämismuoto. Luonnoksessa vetymarkkinalaiksi esitetään, että vetyalan yritysten tulisi eriyttää vetyliiketoiminnot toisistaan sekä vetyalaan kuulumattomista liiketoiminnoista vähintään kirjanpitosensa osalta. Lisäksi siirtoverkkoihin sovellettaisiin omistuksellisen eriyttämisen vaatimusta ja jakeluverkkoihin ja vetyvarastoihin oikeudellisen eriyttämisen vaatimusta.

KKV pitää tarkoituksenmukaisena, että vedyn siirtoverkolta edellytetään omistuksellista eriyttämistä, joka eriyttämismalleista tehokkaimmin ehkäisee syrjintää verkkotoiminnassa ja investoinneissa.

KKV pitää riittävänä, että jakeluverkoilta edellytetään oikeudellista eriyttämistä yhdistettynä vetymarkkinalain 37 a §:n 3 momentissa esitettyihin säädöksiin verkkoliiketoiminnan johtoon kuuluvien henkilöiden toimintarajoituksista ja työsuhde-etuja koskevista rajoituksista. Oikeudellinen eriyttäminen ehkäisee kirjanpidollista eriyttämistä tehokkaammin vertikaalisesti integroituneen verkonhaltijan kannustimia syrjiä muita verkonkäyttäjiä verkkotoiminnassaan tai investointipäätöksissään. Oikeudellinen eriyttäminen ei kuitenkaan itsessään ratkaise sitä ongelmaa, että konsernin eri yhtiöt eivät välttämättä optimoi pelkästään tytäryhtiön tai emoyhtiön voittoa vaan voivat ottaa koko konsernin voitot huomioon päätöksenteossaan. Tämän seikan vuoksi on tarkoituksenmukaista, että oikeudellista eriyttämismallia täydennetään säätämällä verkkoliiketoiminnan johtoon kuuluvien henkilöiden toimimisrajoituksista ja kieltämällä työsuhde-edut, joiden kautta verkonhaltijan johdon riippumattomuus vertikaalisesti integroituneen yrityksen muista vetyliiketoiminnoista vaarantuisi.

KKV huomauttaa, että vetymarkkinalain 37 a §:n 5 momentin 1 kohdassa ehdotettu poikkeus oikeudellisen eriyttämisveloitteen vaatimukseen asettaa potentiaaliset jakeluverkonhaltijat epätasavertaiseen asemaan. Poikkeuksen nojalla jakeluverkonhaltijan, joka on osa vertikaalisesti integroitunutta maakaasualan yritystä, jonka maakaasun ja vedyn jakeluverkkoihin liitettyjen asiakkaiden yhteenlaskettu määrä on alle 100 000 asiakasta, ei tarvitsisi soveltaa oikeudellisen eriyttämisen vaatimusta, vaan tällaiseen toimijaan soveltuisi ainoastaan kirjanpidollisen eriyttämisen vaatimus. KKV katsoo, että poikkeuksella voi olla osaltaan myönteisiä vaikutuksia, koska se voisi kannustaa nykyisiä maakaasun jakeluverkon haltijoita investoimaan vedyn jakeluverkkoon, sillä kaikkiin maakaasun jakeluverkkoihin sovelletaan jo nykyisellään vastaavaa poikkeusta. Toisaalta poikkeus asettaa muut potentiaaliset jakeluverkonhaltijat epäedulliseen asemaan suhteessa vertikaalisesti integroituneisiin maakaasualan yrityksiin, jotka nauttisivat poikkeuksen turvin keveämmästä sääntelystä ja mahdollisesti myös matalammista hallinnollisista kustannuksista. Koska vetyverkkotoiminnassa on luonnollisen monopolin piirteitä, voisi syntyä tilanne, jossa vedyn jakeluverkkoon investoisivat todennäköisesti vain nykyiset vertikaalisesti integroituneet maakaasualan yritykset, joista jokaisella on nykyisellään alle 100 000 asiakasta. KKV ei tästä syystä kannata poikkeuksen ulottamista vertikaalisesti integroituneisiin maakaasualan yrityksiin.

Vetyvarastojen osalta KKV kannattaa ehdotettua oikeudellisen eriyttämisen mallia, mutta kiinnittää huomiota siihen, että vetymarkkinalain 49 §:n 2 momentissa ehdotettu muotoilu poikkeaa vastaavien rajoitusten muotoilusta jakeluverkkojen tapauksessa (vetymarkkinalain 37 a §:n 3 momentti). Jotta voitaisiin ehkäistä sitä, että vetyvaraston haltijan johtoon kuuluvalla henkilöllä syntyisi kannustin tukea samaan yritysryhmään kuuluvia vedyn tuotanto- tai toimitusliiketoimintoja saattaen samalla sen kilpailijat epäedulliseen asemaan, KKV kannattaa, että vetymarkkinalain 37 a §:n 3 momentin muotoilua sovellettaisiin myös vetyvarastoihin. Lisäksi KKV kiinnittää huomiota

siihen, että vetyterminaalien haltijoihin sovelletaan kevyempää eriyttämisvelvoitetta kuin vedyn jakeluverkonhaltijoihin tai vetyvarastonhaltijoihin.

Lopuksi KKV lausuu vielä vetyverkon kehittämisen alkukustannusten kattamista koskevasta menetelmästä, jolla osa vetyverkon kehittämisen alkukustannuksista jyvitetään tulevien verkon käyttäjien kustannettavaksi. KKV kannattaa mahdollisuutta kustannusten ajalliseen jakamiseen. Mikäli kustannukset kohdistuisivat vain alkuvaiheen verkkoon liittyjille, voisi se vähentää kannustimia liittyä verkkoon ja investoida vetyä hyödyntävään liiketoimintaan.

Timo Mattila

pääjohtajan sijainen, ylijohaja

Elisa Luukkonen

ekonomisti

Luukkonen Elisa
Kilpailu- ja kuluttajavirasto